

Tartalom: Bethlen Gábor honi fejedelmünk' nemzetségéről, (közli gróf Kemény József) 33. l. A' Makrobíta, (— r.) 38. l.

Bethlen Gábor honi fejedelmünk' nemzetségéről.

Közli gróf Kemény József.

Voltak minden nemzetnek, voltak minden országnak, habár geographiai kiterjedése szűk határok közé szorult is, fényes napjai, és polgári erénnyel tündöklő évei, mellyek a' hazáegéről ha már régen eltűntek és szinte mesévé váltak is, mindazáltal rájuk örömmel és nemes büszkeséggel tekint vissza a' maradék 's hálás és hő indulattal emlékszik azon hősökre, kik nemzeti hajdoni nagyságának teremtoi valának.

Erdély kis hazánk' független korában Bethlen Gábor fejedelmünk volt az, ki alatt sok zivatarok után a' belső csendesebb állapot helyre állani 's Európa' politicai mérő serpenyőjében Erdély' hadi koszorúkkal ékesített tekintete emelkedni 's fontossá lenni kezdett.

Nagyon természetes tehát, sőt nemzeti, ha még jelenleg is, midőn boldogítóbb egek az akkori fényesebb időket a' mostani csendesebb és kényelmesebb napokkal cserélték fel, becses előttünk az, minémileg Bethlen Gábornak, mint hajdoni szabad nemzeti nagy voltunk' szerzőjének személyére 's nemzetségére vissza emlékeztet.

Személyéről és characteréről hitelesen szólani sokkal terjedelmesebb lenne, mintsem e' szűk korlát közé szorult lapokban elférhetne; nemzetségéről pedig latin nyelven írtak ugyan

Bőjthi Gáspár*, és Bethlen Gábor' udvari papja Dajka János**; találtaik mindazáltal gyűjteményekben említett Bőjthinek még egy más; magyar nyelven írott, 's eddig elé ismeretlen eredeti rövid munkája is dicsőült fejedelmünk Bethlen Gábornak atyai és anyai nemzetségéről, melly annyival érdekesebb, mivel belső tartalmára nézve némileg bővebb a' fenn említetteknel, és még is eredeti példányomra maga Bethlen Gábor tulajdon kezével ezt jegyezte fel: „Keveset írt le benne.“

Ezt közlöm tehát itt, azon hozzá adással: hogy az eredeti irás' módját híven megtartotam, egy részről azért, mivel hitelessége ez által is nevededik; más részről pedig azért, mert igen is könnyen érthető 's olvasható. De a' Bethlen Gábor' idejébeni magyar irás' módjának mi-kénti gyakorlását is előnkbe terjeszti, mi bizonyal érdekes mindazon honfiaink előtt, kik honi nyelvünköt még őseink' korában volt alakjában is tisztelik; 's ki az, ha magyar, ki nem tisztelné? ***

* Illy czfmű munkájában: De rebus gestis magni Gabrielis Bethlen. Lásd Engelnél: Monumenta Ungrica. Viennae 1809 pag. 240. Bőjthi Gáspár Bethlen Gábor' költségén tanult 1617-ben Heidelbergában, azután a' m. vásárhelyi iskola' rectora 's végre fejevári kaptalani őrző lett.

** Ugyan Engelnél, pag. 437.

*** Mi valóban tiszteljük, 's hisszük, tiszteli minden olvasónk; mindazáltal úgy tapasztaltuk, hogy olvasóink' számosabb része még is inkább szereti, ha lapjainkban a'

Böjthi Gáspár' említett kézírata így következik:

„Bethlen Gergely Mátyás királynak (ki Corvinusnak is nevezetik) idejében Szörén vármegyének bánja és egyszersmind főispánya vala. Régen a' bánságnak tiszti 's méltósága micsodás volt, megtetszik abból, hogy a' magyar korona alatt hat bánságnak tiszti volt, mellyeket az országnak fővebb 's méltóságosb Rendei viseltek, kik a' király után való authoritással birtak. Tudniillik, a' magyarországi palatinus, erdélyországi vajda, nandorfejevári bán, a' ki első volt a' bánok között, szörén vármegyei bán, ez volt második; horváthországi bán, tótországi bán, ezeknek számok közül megemlégett Bethlen Gergely is nem utolsó volt.

Ugyan azon időben, kevés idők elmulván Bethlen Dámokos erdélyi fejedelemmé* léteztet, mellynek levelei és donatioji most is a' fejevári káptalanban megvannak.

Ennek a' fia ama' híres vitéz Kenesi Pálnak hűgát vette feleségül, a' mellytől lett Bethlen Gábor, a' mi kegyelmes fejedelmünknek nagy atyja, a' ki a' II. Lajos királyal ama' közönséges és siralmas ütközetben (melly a' Mohács' mezején, az országban levő fő Rendeinek akarójok kívül Szulimán török császár ellen lett) jelen volt, és hat ezer kopjas vitézeknek előjárója 's fő tiszti volt. Annakutána az ő dicsiretes magaviseletéért a' felséges János király' udvarában elsőben praefectussá, annak utána fő udvari kapitányává tétetett, a' hol minemü méltóságos dolgokat cselekedett, ma is sokan emlékezhetnek reá.

Ennekutána való maradéka volt Bethlen Farkas, a' ki Gyulában a' felséges Ferdinánd ki-

régi magyar kéziratok mostani írásmód szerint közöltetnek; ezért a' Böjthiét is így közöljük: remélvén, hogy a' közlő gróf ur nekünk e' tettünkért annyival inkább megenged, mivel arra csakúgyan felhatalmazott. Szerk.

* Az az: vajdává.

rálynak hűségéhez hajolván, ott való lovas vitézeknek fő kapitányává tétetett, ki az ő kiváltképpen való erejét és a' hadakozásban való jó szerencsé' boldogságát mind másszer, mind penig kiváltképpen Gyula' várának megszállásakor megmutatta, úgy mint a' ki a' törökök sokasága között serényen harczolván tizenhét sebekkel szaladott el; melly viselt dolgainak dicsiretes híre második János királynak hírével levén, Erdélybe behívatta, és életének végéig igen igen nagy böcsületben tartotta. János király meghalván, succedált utána Báthori István, a' ki lengyel király is volt, ez is igen nagy böcsületben tartotta, mellyre nézve Békess Gáspárral levő hadakozásában fő kapitányává egy részhadnak tette. És midőn Erdélyből lengyelországi királyságra menne, és ott egy kevés idő múlva a' pártütetést (ütésért) Danczkát megszállotta volna, a' király' fő udvari kapitányává tétetett, mellynek emlékezetire ma is Lengyelországban kétség nélkül találatnának olly emberek, a' kik muszkák és partos lengyelek ellen való expeditiókban vitézségét és jeles viselt dolgait látták. Melly dicsiretes cselekedetiért a' királytul sok drága jókkal és Kővással is ajándékozott meg; és annakutána még maradéki is a' királynak nagy böcsületben tartották.

Bethlen Farkasnak maradtak két fiai, egyik Bethlen Gábor, mostani kegyelmes fejedelmünk, másik Bethlen István, Gábornak öccse, a' ki most az ő nagysága' udvarában a' szent és kegyes életnek mintegy tüköre. Mind kettőknek édes atyjok meghalván, még gyermeki állapotban levén, tutorság alá maradtak. Midőn penig a' mi kegyelmes urunk nevedni kezdett volna, a' hadi és udvari állapotokhoz természeti szerént hajlandósága levén, a' felséges Báthori Zsigmond fejedelem' udvarába ment, és ott csak hamar a' belsőbb, fejedem' bívei közé számláltatott. Akkori időben immár a' mi nyomorúság alá és szorongatások közé akadt szegény

házánk, a' sok hadakozásnak miattszorongattani kezdett vala, melly veszedelemből ő felsége maga is nehezen szabadult ki, holott ereje és ideje felett a' hadakozásnak nehéz terhét kényszerítetett viselni, úgy mint ősinék dicsiretes dolgainak követője. Havasalföldében Szinán pása ellen való expeditioban is jelen volt, és Tömösvárnak kétszeri megszállásában is.

Midőn a' boldog emlékezetű Bocskai István a' második Rudolphus római császárhoz Zsigmond királytul * követül. expediáltatott volna, ő felsége ** is abban a' követségben Bocskainak adjungáltatott a' végre, hogy mind a' követségnek rendire rea emlékeznék, 's mind pedig hogy olyan fényes császári udvarban jövendő emlékezetre való dolgokat experiálna. Továbbá midőn Zsigmond király a' római császárral bizonyos okokra nézve megbékélt volna, és annakutána valami pénznek elváltoztatása miatt a' két országok között veszekedések és villongások támadtanak volna, ő felsége mind azokban kiváltképpen való módon és serényen munkálkodott. Mind ez idők alatt is, mivelhogy a' válási dühösség akkor is meg nem szünt, együnnet 's másunnatis alattomban való litkos praktikák által az országnak közönséges békességét sértegetvén, és akarták rontani, jóllehet még eddig isten' kegyelmességéből nem lehetett. Kiváltképpen való cselekedeti ő felségének az volt, mellyet maga életének veszedelmével a' lengyel király mellett próbált akkor, mikoron a' török nagy erővel Lengyelországnak pusztítására tűzzel és vassal indulván, a' Neszter' vize' partjára szállott, és a' vizen által usztatván Podolját pusztította. Ellenben a' lengyelek is más felől a' vizen a' töröknek ellene akarván állani, de elégtelenek lévén arra, hogy ütközettel componáljak a' dolgot, hanem gondolák, hogy békességet kérjenek tőlök. Tanácskoznak vala azon,

hogy miképpen lehetne boldogabban azt a' dolgot elkövetni, mert félnek vala azon, hogy a' békességkérés által az ellenséget inkább megbátorítják, és a' magok' veszedelmére szívet adnak nekik. Midőn a' lengyelek e' dolog végett vélekednének, ő felsége melléje tevén alatta való hadait, hamarsággal Moldovába megyen, és magát mesterségesen közibek interponálja, és így mind a' két rész bizonyos okokra nézve megbékéllenek, 's mind a' két tábor veszedelem nélkül eloszol. Melly rettenetes veszedelem volt az, idegen országban levén, török 's tatár tábornak eleibe menni, megítélheti akár ki is. Amen.

A nyai nemzetség.

A' Kornis nemzetség, melly Homoród Sz. Pátról iratik, a' mellyből ő felségének * nagy anyja támadott, régibb és fényesebb mindeneknél, úgy mint melly szintén Tivatalusig felmegyen, a' melly Tivatalus (scythiai nevezet, a' házájokba bementek közül Erdélyország' határiban megmaradtaknak, mellyeket most széke-lyeknek hívunk) előitök járójok és fő kapitányjok volt, a' ki az ő nemzetségének ellenségi ellen erősen hadakozván, a' havasoknak tekerjős és szoros útain sokakat megvert, és annakutána Erdélyországnak egyik darabját elfoglalván, ma is lakják. Azon méltóságot utána levő maradéki is a' Kornisoknak elérték, mert successio szerént mindenkor generalis kapitányságot birtak. Nem szólok itt semmit Kornis Miklósról, a' ki leányát, tudniillik a' mi k. urunk' nagy anyját Lázár Istvánnak elocálta volt, a' Lázároknak sem hozom elő dicsireteket, a' kik közül bizonyos dolog, hogy fejedelemségre ** is mentenek; ezzel rekesztem bé csak beszédemet: méltóságosabb nemzetség egy ennél nem lehetett, méltó azért örök emlékezetben nevetek

* Az az: fejedelemtől.

** Az az: Bethlen Gábor.

* Bethlen Gábornak.

** Az az: vajdaságra.

hagyni, úgy mint a' kiket mind az igaz nemes-ség, jóságos cselekedetek és fejedelemségek fel-emeltek és dicsiretesekké tettek. Amen.

Boithius Gaspar.“

Iktári Bethlen Gábor fejedelmünk magtalanul halá el 1629-ben; öcscse iktári Bethlen István pedig fiaiban, Istvánban 's Péterben fiu ágon elhalván: az iktári Bethlen családnak fejedelmi fiu ágát bérekesztette.

Az iktári Bethlen család' máig is fennálló, és eredetét ugyan azon egy közös törzsoktól vévő ága pedig származik közelebbről azon iktári Bethlen Domokostól, kiről a' következő két magyar oklevelem így emlékezik:

I. „Nicolaus Zolyomi de Albes, comitatum Hunyadiensis et de Zaránd supremus ac perpetuus comes, celsissimi domini domini regni Transylvaniae principis intimus consiliarius. Memoriae commendo per praesentes. Megtekintvén e' mostani kedvetlen sorsot, és édes nemzetünknek nagy változását, és sokaknak édes hazájoktól való megfosztását is keservesen érezvén, kibem nékem is nem kevés részem lévén, ez esetben részes lévén nemzeti iktári Bethlen öcsém uram ő Kegyelme is, sok szép jószágától és édes hazájától is * megfosztatván, folyamodott hozzám ilyen boldogtalan állapotjában; nekem is ő Kegyelme ez iránt (mint igaz testvér atyámfia ** méltó tekiutetem lévén, megtekintvén e' változó állapotokban mellettem való jámbor szolgálatját is, mellyben, hogy ezután is megcsüggedjen, semmit sem kételkedem. Annakokáért itt Hunyad vármegyében, ugyan Vajdahunyadi városunkban lévő házat, és egy egész ahhoz való, Alsó Kalán nevű falut, kiket méltóságos eleim adtak és inscribálták volt né-

* Érti itt Magyarországot.

** Zolyomi Miklós' anyja volt erdélyi kormányzó 's fejedelem iktári Bethlen István' leánya, és ezen juson bírta vala Zolyomi Miklós a' vajda hunyadi uradalmat.

hai nemzeti Kornis Mihály jámbor szolgálójának és posteritásának bizonyos summában, melly ház vagyon a' megirt vármegyében Hunyadi városunkban a' piacz utczában, Ribiczei István Deák nemes személy' és néhai Nemes Mátyás' háza féle szomszédóságában, melly ház és falu mostán birattatik nemzeti barcsai Barcsai Boldizsár uram' házastársa, nemzeti Kornis Anna asszonytól. Annakokáért azbeli ház- és egész falubeli jusomot adom és adtam megirt nemzeti iktári Bethlen Domokos öcsém uramnak ő Kegyelmeinek és feleségének, nemzeti Boldai Katának, és ő Kegyelmeknek mind két ágon lévő maradékinak egész hatalmat adván és engedvén annak kiváltására, hogy kiválthassák magoknak és maradékjoknak e' mostani possessoroktól, és birhassák is, ha pedig magam vagy maradékim, successorim és legatariusim ő Kegyelmeiktől vagy maradékaitól ki akarnák váltani a' mi jusunkkal, addig hozzá ne juthassanak, hanem a' melly summa pénzen a' megirt házat és falut kiváltják, ahhoz successorim és legatariusim tartozzanak superaddálni száz jó ezüst tallérokat, de én, sem pedig feleségem ncartozzunk letenni azt a' száz tallért, hanem legatariusim vagy successorim válthassák úgy ki. Melly házat és falut a' megirt vármegyében adok és adtam ő Kegyelmeknek, iktári Bethlen Domokos öcsém uramnak, feleségének és két ágon lévő maradékinak, minden ahhoz az házhoz és egész faluhoz tartozó határral, úgy mint erdeivel, mezeivel, réteivel, malmaival, halászó vizeivel, berkeivel, szőlőivel, szántó és kaszáló földeivel, halmaival, vizek' aláfolyásival, egy summában minden haszonvevő helyeivel együtt, valamelyek a' megirt házhoz és faluhoz tartoztanak és birattanak. Valamit pedig a' megirt donatariusok vagy posteritási a' megirt helyeken építenének, a' kiváltásnak idején tartozam és tartozzanak azok, kik a' megirt házat és falut kiváltják, cum aestimatione annak árát

deponálni a' possessoroknak, kiket akkorbéli nemes Hunyad vármegye' tisztei tartozzanak megbecsülni. Kinek erősségére adom ez kezem' irásával megerősített pecsétetes levelemet ő Kegyelme'nek. Datum in arce Vajda Hunyad. Undecima die octobris. A. D. 1666-o.

Nicolaus Zolyomi" m.p.

II. „Mi gróf hadadi Wesselényi Ferencz, Murány' várának örökös ura, Magyarország' palatinusa, kúnok' birája, aranybáranyu vitéz, Gömör, Pest, Pilis és Solt vármegyéknek főispánya, a' fölséges Leopoldus Ignatius római császár és koronás király urunk ő felsége' belső titoktanácsa, komornyjika, és Magyarországnak helytartója. Mindeneknek, a' kiknek illik, nevezet szerint pedig a' magyarországi párton lévő fő és vice generálisoknak, végbeli kapitányoknak, hadnagyoknak, strázsamestereknek, tizedeseknek, vajdáknak és azoknak vicéjének, egy szóval minden tiszt és méltóságban helyheztetett főrendeknek, 's minden rendbelieknek, valakik ezen levelünket látják, olvassák avagy olvasni hallják, köszönetünket, 's a' kiknek illik, kedveskedő akaratumkat ajánljuk. Lévén ezen levelünk' mutató, Erdélyben lakozó nemzeti és vitéz Bethlen Domokos uramnak Zaránd vármegyében, Erdélyország' ditióban bizonyos östül maradt, 's ő Kegyelme' devolváltatott örökös falui 's jóságai, úgy mint nevezet szerint a' többi között Bethlenősi, Seprős, Bodon, 's Újfalu, Bihar vármegyében pedig Sz. János és Székely Telek, kiknek igazságos birásokban említett Bethlen Domokos uram (a' mint ő Kegyelme 's mások által informáltatunk) némelly magyarországi rendbeliektől minden törvényes úton kívül háborgattatik, infestáltatik 's impetáltatik, holmi jussokat praetendálván azon örökös jóságához, 's mód nélkül kapdosván rajta, erővel 's tulajdon hatalmával elfoglalták, 's

azon hatalmas occupatiojokkal megirt legitimus haerestől 's vértől elidegeníteni igyekeznek. Így lévén azért a' dolog, mivel sokszor megirt Bethlen Domokos uram előnkbe jöven, azon faluhoz való örökös jusát bizonyos documentumokkal comprobálta 's doceálta, tudniillik a' régi szent királyok' 's erdélyi fejedelmek' idejétől fogva egész Várad' veszedelméig mindenkor mind elei 's mind maga azon falu'nak pacificum dominiumjában voltak, volt és vagyon, hogy valamiképpen azon régi familiától el ne idegenedjék, 's örökös jusa ne periclitáltassék, megtekéntvén ez aránt némellyek' méltó instantiájokat, főképpen pedig fölül megnevezett Bethlen Domokos' és successori' előttünk tölt kérését magunk előtt viselvén, intjük minden rendbelieket, a' kiket oda föl, a' kiknek illik, hagyjuk és parancsoljuk is, senki a' magyarországi urak 's nemes közül megmondott Bethlen Domokos uram' 's legitimus successori' Zaránd 's Bihar vármegyében lévő jóságain 's örökös faluin kapdosni, azok közül valamelyet hatalmasson elfoglalni, birnia, benne lakó szegénységet zaklatni, sarczoltatni, azok' marháit elhajtani, sőt se személyekben, se semminémü jovokban őket károsítani 's impediálni ne mérésszeljen, a' ki pedig valami jusát, vagy successiot reméltett volna is valamelyikéhez a' megirt faluk közül 's azt praeter omnem juris viam elfoglalván, magáénak tartja, innek tova (így) légyen el a' nélkül, és semmi közét többet azokhoz ne avassa, hanem ha mi kerese (így) vagyon ez aránt, ne hatalommal, hanem szokott törvényes úttal éljen, senkinek útja bé nem rekesztetik; egyéb aránt mü sokszor előhozott Bethlen Domokos uramat, ez előszámlált jóságival minden magyarországi részről impetitori és illegitimus hatalmaskodók ellen tulajdon magunk oltalmunk 's protectionk alá vettük, 's azoknak igazságos és kétség nélkül való birásában tovább a' magyarországbeliektől háborgattatni meg nem en-

gedjük. Communi svadente justitia. Secus non
facturi. Praesen. perlectis, exhiben. restitutis.
Datum Leucsoviae die tertia decembris. Anno
1665-o.

Comes F. Wesselényi“ m. p.

P. H.

A' Makrobita.

(Folytatás.)

Ellenben a' major' kecses gyepszigetén
Wilhelmina, ha bár egészségét vissza nem nyer-
te is, de tetszőleg éledni kezdett. Volt valami
a' schleissheimi időzésben, mi rejtett illat, lát-
hatlan balzsamként tartá fenn az ifju lányt. Dél-
ben, midőn a' nap' hevétől bágyadt ma-
dárkák mindig lassabban gyűgyögtek a' mozdu-
latlan lombok között, az ő éneke is fokonsint
halt el a' park' vén fái' árnyékában, 's leheté lát-
ni egy kis tócsa felébe hajolva, melly elég tisz-
ta volt hogy benne a' berlininél valamivel töl-
tebb 's elevenebb arcát láthassa, magát a' víz-
ben szemlélve, megmosolygani, mintha a' szép-
ség' egy végsugára e' magányban is szükséges
vagy vigasztaló lenne rá nézt. — Egy valódi né-
methoni nyár volt, egy csendes, nehézkes 's
idyllre hajló nyár, 's benne egy valódi német
leány, egy lassu, andalgó, mindig sétáló, a' fák
közt olvasó 's tán szerelmes nő. E' Wilhelmi-
nára nézt olly édes pillanatok' végén, mellyek-
ben közel levő halálát feledé, rendszerint a' pa-
lota' terrassa előtt állott meg, 's itt a' parlag-
ban hagyott virágláblákat környező finom fehér
homokba, reszkető keze napernyője' végével
Hoelty' északi Némethon' kedvelt költője' né-
hány verseit szokta beírni, nevezetesen ezeket:
„A' sűrűben hangzik még a' fülmilék' da-
la; a' szőke madárfiak lármásan repdesnek a'

lomb között; öröménekük messziről hatja
meg a' vidéket 's csendes nyugalmat önt az an-
dalgó lélekbe.“

Miután e' titokteljes idézet' futó vonásai a'
fővenybe valának vésvé; Wilhelmina e' köny-
nyü bélyegbe bizva, lopva behuanta a' major-
ba, egy kissé bágyadtan, egy kis köhintéssel,
's azzán gyenge alakjához képest igen élénk
színezettel; de szemeiben gyöngéd tűz égett,
szive tele volt 's egész személyéből kisugárzott,
mint egy bájos álmokép, mellyel nem értve is
mindenki gyönyörrel érzé magát illetetni. A' rej-
tett boldogság egy illatzacskó, mellynek szaga
köröskörül szétterjed, 's átjárja azt, ki hozzá
ér. Eberhard úr barátságos indulattal takargatá
igen is kitetsző bele avatkozását. A' festő el-
fojtá már már kitörő gyanút, mellyek kedves
húga' gyógyulását veszélyeztették volna. A' fel-
vigyázó visszatértével bár több éji látogatást
próbált, de sikertelen. Mindig ugyan azon aka-
dály, a' pártos ajtó feltartóztatá a' vizsgálódá-
saiban faradozó festő' lépteit. Néhány Mün-
chenbe, Unterbruckba, Nymphenburgba, Bie-
dersteinba 's a' Wurmsee' tavához tett kirándu-
lásaik Wilhelmina' egészséges szórakozásait kie-
gészíteni látszának, 's festőleg tölték bé julius'
utolsó hetét. Ez idő tájt, a' caniculai melegek
esőre hajolván, Hasslinger elindulásról beszélt,
de elég bosszuságára Wilhelminában egy nyá-
jaskodó ellentétre talált, mellyet nem tudá mi-
képp legyőzni. A' rosszul elfojtott régi gyanuk
megint emelék fejöket lelke' mélyében.

— Hát a' csehországi ködök Bajorhon-
ban lepnek meg? Szólt a' major' góth ablak-
karikáin a' park' vén fáira tekintve, mellyeknek
fehérlő koronájuk tetejök körül már minden es-
te kékellő borzos ködparókát mutatott.

— Hát a' schleissheimi tájkép, mellyet i-
gértél? félbeszakasztá Wilhelmina, mosolygó
arcát bátyja' szemei 's a' ködös vidék közé lopva.

— Kedves húgom, ezek a' ködök halálosok.

— De lesz még elég időnk előlük futni, mikor a' saxoniai hegyek felébe tornyodzott felhők az augustusi esőkre megindulnak, 's koronkinti viharokban a' térre leszállnak.

— Kétségkívül, de a' kisasszony feledi, jegyzé meg Eberhard úr, hogy az insprucki tóknál és az Alpokon Önöket a' tyroli kora hideg várja.

Az igazgató' illy nagy buzgósága 's ijáa a' hidegen hallgató Hasslinger előtt gyanusnak tetszett.

— Csak azért kérek egy héti haladékot, szolt félénken az ifju lány, hogy Eberhard kisasszonyt láthassam, ki nem soká visszatér Bécsből.

— Hol G. . . . udvari tanácsoshoz ment férjhez, mond az igazgató, titkon kémlelve, mi hatásuak e' szavak Hasslingerre.

— G. . . . hez! felkiált bosszankodva Hasslinger; Silvio Pellico' birájához!

— Hozzá, felelt Eberhard úr kissé megzavarodva.

Wilhelmina' véletlen ellentállása, 's gazdája' ügyetlen közbeszólása egy régi sebet bontván fel, már nem legjobb kedélybe tévék útasunkat; e' házasságról való újság úgy nehézllett erősen tele lelkére, mint az utósó csepp a' csordultig tölt edényben lévő vízre. Keményen karon ragadá az igazgatót.

— Köszönöm Ferencz, monda; most már elmegy Wilhelmina, mert fedeled alatt egy Hasslinger tovább nem vesztegelhet.

A' sértés nyilvános volt, de Eberhard úr semmit sem felelt. A' leánynak köszönt, 's a' festőt meglepő nyugodtsággal hagyá el a' termet.

— Tiszta angyal, felkiált ez elragadtatva, hogy helytelen kitörését feledje; kedves hűgom, te soha sem választád vala férjednek e' birót! Atyánk' emlékére, csak egy szabad szelleműnek leendesz neje.

Hasslinger szorosán ölelé szivére Wilhel-

minát, de az ifju lány, mint a' mezei mák, mellynek szárát az arató' sarlója a' kalászosokkal együtt levágja, megtörve hajlott bátyja' vállára, gyenge pirja elhalt, 's még csak azon szorítás tartá fenn, mellynek heve okozá a' hirtelen elgyengülést. A' festő átlátta, hogy Schleissheimban tovább nem maradhat.

— Isten hozzád fejedelmi lak, mormogabús hangon sötét szemeket vetve a' kastély' tömegére. Isten hozzád csend' és halál' palotája! Isten hozzád borzasztó titok, mit fel nem fedzhetek, 's mit sajnálkozás nélkül itt nem hagyhatok!

Wilhelmina ágyba vitetvén felocsúdott ájultából, 's elszunyadt a' lázt követő bágyasztó álomra. A' most leirt fájdalmas jelenés alkonyatkor történt. Hasslinger előkélle korán reggel indulni, 's minthogy éppen olly nemes, mint heves lelkű volt, Wilhelmina' könnyen győző kérésére elmene Eberhard urat felkeresni, hogy bocsánatot kérjen. De hasztalan: Eberhard úr már útban volt lóháton München felé.

— Éjfélkor? kérdé az elbámult útas.

— Igen is uram, felelt a' felvigyázó; de ez szerencsés környület, mert az igazgató nálam hagyja a' kulcsokat. Most már elfogjuk a' kísértetet.

Hasslinger egy elpalástolt örömkialtással a' kulcsokra rohant, mint tigris élő martalékjára. Wilhelmina' közelebbi ájulása ingerlé büszkeségét.

Eberhard úr véletlen eltávoztával az elválaskori zavarodást látszott kikerülni; a' majorbeli szerencsétlen időzés' még csak néhány erősen hosszú óráitól kelle megszabadulnia: mindez egyesülve költé fel benne azon vétkes vágyat, hogy bizonytalanságának, a' vendégi jog' illy nyilvános megsértésével is, véget vessen. Egy egész éjszaka a' legaprólékosabb vigyázat-, a' legvakmerőbb kutatások-, sőt a' betörésre is elégségesnek látszott. A' festő hivatá szolgáját, reggel hét órára postalovakat parancsolt, spa-

déját felövedzé, megtölté pisztolyait 's a' gyepen lámpájával a' tyrolt megtalálva, a' kastyúba hatolt.

E' különböző készülletekkel idő tölt, 's midőn a' földszint' szobáit egymás után nyitogatá, már késő éjszaka volt. Egy gyászos előérzet-sötét ködkint támadt fel lelkében, keze bajosan lelheté fel a' zárt, vagy a' kulcsokat cserélé meg. Az annyira ismeretes szoba' ajtajánál azon különös szédülés lepte meg, melly mind azon pillanatokot megszokta előzni, mellyeket ohajtvá rettegünk, vagy nem várva keresünk.

Valóban, miután Hasslinger e' szobába lépett, a' holdvilágtalan éj' setéje mellett is csálhatatlanul látá az idegent angol lovas-tiszti fényes öltözetben az ablakon keresztül Wilhelminával beszélgetve, ki kívülről a' park felől a' terrason állott. A' szeretők' keze összefogva, fejük szomoruan le volt sűtve; az ifju lány hosszú fehér schálba burkolva, úgy látszott, mint egy a' park' setét fái' szőnyegére rajzolt rémalak. 'S e' különös találkozás felett néma csend 's búsmélaság lebegett, mellyet csak a' fejük felett keresztül kasul repkedő denevérek' suhogása szaggatott meg.

A' festő néhány pillanatig kábulva állott, mint egy villámtól sulytott; még szólni nem tudá, de dühös keze könnyű tollként ragadá meg spádéját. 'S a' göttingai durva fegyver vassal bélelt régi hüvelyéből kirántva érczhangú csikorogást ada, melly ez üres szoba' viszhangját legott fellármázá. Az ismeretlen élenken emelé fel fejt 's a' lány eltűnt.

— Ki az úr? szólt az idegen, Hasslinger felé közelítve, ki a' setétben bosszuállása' teljes érzetében emelkedék magasra.

A' festő nevetett.

— No's ki? ismétlé az idegen, e' baljós látú gonykacajtól megütődve.

— Kedvesed' testvére!

— Wilhelmina!..... testvére.....

Az angol lesulytva hátrált; de a' szél 's a'

fegyver' villogása, mellyet Hasslinger a' sötétben forgatott, végre felrázták; ez közeledett az ablakhoz.

— Védje magát az úr! kiált a' festő.

— Én! felelt az angol tiszt borzadva: soha! soha!... Hasslinger úr hallgasson meg.

Felelet helyett az útas oldalának irányzá szurását; a' vér csorgott.

A' két fegyver összecsattant.

— Úgy is eléggé meguntam már életemet, kiálta az idegen, 's ki tőle megfoszt, előbb hátrább egy vétektől ment meg. De az úr nem lát..... meggyilkolom..... menjünk ki.

— Hogy húgom elválasszon!... itt a' világ.

Hasslinger felnyitá a' szoba' egyik szögletébe rejtett lámpását, 's maga és ellenfele közé a' padlózatra helyezé. 'S spádéját, mint tört forgatva az idegenre rohant, kit keresztül akara szúrni, 's azonban magát egészen védtelen hagyá. Az idegen, hogy magát oltalmazza, karját megsebesité; de a' festő egy olly jól irányzott más szurással felelt, hogy spádéja arasznaira hatott az angol' testébe. Vérézönáradt el a' padlózaton. A' szerencsétlen előbb térdre rogyott.

— Meghalok..... Wilhelmina!..... isten hozzád!..... 's elájult.

A' társasági képzetünk szerinti becsület már meg vala bosszulva; Hasslinger' haragja kialudt. Lábainál csak egy ifju, szép 's bátor férfit látott, kit dühös fegyvere tán halálosan sebesítet meg. A' hirtelen enyészet' e' munkáját szemlélve, lelki furdalások rohanák meg. Mert az ismeretlen' kifejezéstele arcza e' másodszori megjelenésekor 's már a' halál' felette lebegő árnyékában, festőnk' szemében viszont felölté idealis jellemét azon fennséggel párosult szépség' emberfeletti típusának, mi egy pillanatig raphaeli kép volt, 's mellynek rendesen egy futó viszfényét a' halál kifürkészbetlen titkosan lövell a' haldoklók' arczára. Végre az idegen elalélva hanyatt esett. E' mozdulat összezavará fényes hajfűrtjeit, 's nyakát megmeztelenítve, női halvány 's fehér bőrét mutata. Hasslinger kétségbe esve könyűket hullatott.

(Folytatása közelebből.)